

УДК 37.015.4

Я.П. ДУБІНІНА

РИНОК ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ: ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ

Дубініна Яна Павлівна – старший викладач кафедри соціальної роботи Запорізького національного технічного університету

Розкриваються особливості інституціонального впливу вищої освіти на ринок праці та проблеми взаємодії суб'єктів ринків освіти й праці в регіоні. Розглядаються організаційно-технологічні механізми регулювання взаємодії ринків праці й освітніх послуг у регіоні. Визначаються критерії ефективності соціального діалогу між суб'єктами професійної освіти й ринку праці в сучасних умовах України.

Ключові слова: ринок освітніх послуг, соціальний діалог, маркетинг в освіті, принципи соціального партнерства в освіті, критерії ефективності соціального діалогу.

Раскрываются особенности институционального влияния высшего образования на рынок труда и проблемы взаимодействия субъектов рынков образования и труда в регионе. Рассматриваются организационно-технологические механизмы регуляции взаимодействия рынков труда и образовательных услуг в регионе. Определяются критерии эффективности социального диалога между субъектами профессионального образования и рынка труда в современных условиях Украины.

Ключевые слова: рынок образовательных услуг, социальный диалог, принципы социального партнерства в образовании, критерии эффективности социального диалога.

The article deals with the features of institutional influence of higher education to the labor market and the problems of cooperation between the subjects of educational and labor markets in the region. Organizational and technological control mechanisms of cooperation between labor markets and educational services are considered in the region. The criteria of efficiency of social dialogue is determined between the subjects of trade education and labor market in modern conditions of Ukraine.

Key words: educational services market, social dialogue, principles on social partnership, the criteria of efficiency of social dialogue.

© Я.П. Дубініна, 2012

Постановка проблеми. На нинішньому етапі розвитку цивілізації стає очевидним безпрецедентний попит на освіту, викликаний усвідомленням її вирішального значення для соціально-культурного й економічного розвитку суспільства. Освіта стає не похідним, а визначальним фактором економічного зростання, вона вже не стільки задовольняє суспільні потреби, скільки формує майбутні громадські можливості.

У зв'язку із збільшенням швидкості змін, що відбуваються в сучасному світі, фахівці з вищою освітою мають успішно справлятися з такими завданнями, як опанування суміжних професійних галузей на шляху вдосконалення власної кваліфікації та кар'єрного зростання, успішна адаптація до умов професійної діяльності, що змінилися внаслідок об'єктивних чи суб'єктивних причин, постійне оновлення своїх знань. Вища освіта змушена адаптуватися до нових тенденцій, що утворилися на ринках праці й які пов'язані з високими технологіями, з потребою постійного поглиблення спеціалізованих професійних знань, нових форм їх трансляції.

У процесі радикального реформування українського суспільства за останні п'ятнадцять років в економіці й соціальній сфері країни склалося кілька стійких ринкових структур. Поряд з ринком товарів, фінансів, праці складається ринок освіти (або освітніх послуг, освітніх ресурсів) як фактор, що визначає зміст і характер розвитку людських ресурсів, від яких залежить ефективність соціаль-

но-економічних перетворень в країні. «Ринок освіти» в спеціальній літературі визначають як сукупність відносин (правових, фінансово-економічних, соціально-освітніх, організаційно-методичних, інформаційних тощо) у сфері обміну, що складаються між виробниками і споживачами освітніх послуг» [2, с. 279]. Поряд з цим широко використовується поняття «ринок освітніх послуг», яке в контексті розвитку ринкових відносин трактується зазвичай, як сфера обігу чи система економічних відносин з приводу купівлі-продажу освітніх послуг. Втім, освітні процеси, на нашу думку, не можуть повністю підкорюватися законам ринку, насамперед, мають враховуватися довготермінові перспективи розвитку суспільства.

«Для ринку освітніх послуг (далі – РОП, авт.), як і будь-якого іншого, обов'язковими є основні три компоненти: виробник (продавець), споживач (покупець) і товар» [1, с. 281]. Кожний з них тісно пов'язаний із категоріями пропозиції, попиту та ціни. Попит на освітні послуги формують як потенційні абітурієнти, так і ринок праці (далі – РП). Зростання попиту на вищу освіту пояснюється, насамперед, активізацією творчих, креативних елементів у структурі праці, її інтелектуалізацією, а розширення споживчого попиту пов'язане з актуальною потребою особистості в безперервній освіті, яка забезпечить постійне поповнення та оновлення знань людини, її професійної діяльності та сприятиме підвищенню конкурентоспроможності на РП.

Суб'єктами РОП виступають не тільки навчаль-

ні заклади як виробники освітніх послуг і їх споживачі (окремі особи, підприємства, організації), а й широке коло суміжників і посередників – служби зайнятості, кадрові (рекрутингові) агенції, асоціації ВНЗ, науково-методичні центри, Центр незалежного оцінювання якості освіти, освітні фонди, банки (які кредитують навчання), ЗМІ, соціологічні служби, державні і суспільні структури, які мають відношення до просування освітніх послуг на ринок тощо. Це дає підставу говорити, що «ринок освітніх послуг потребує формування і ефективного функціонування відповідної інфраструктури» [1, с. 283]. Інфраструктуру РОП можна визначити як сукупність інституцій, які забезпечують необхідні умови для взаємодії суб'єктів РОП між собою та із зовнішнім середовищем.

Головною функцією РОП є функція сполучної ланки між виробництвом і споживачем освітніх послуг. РОП через свої механізми має бути спроможним об'єднати виробників і споживачів освітніх послуг. За ефективною координуючої ролі держава таке об'єднання задовольнить потреби національної економіки у конкурентоспроможних фахівцях відповідно до сучасних і прогнозованих вимог РП.

Практика довела, що можливості саморегулювання ринкових структур виявилися вкрай обмеженими: у взаєминах багатьох з них з'явилися серйозні протиріччя й проблеми. Повною мірою це стосується взаємодії РП і РОП. На регіональному рівні вона характеризується незбалансованістю й нестабільністю взаємозв'язків. Проблема розбалансування двох інституцій – РП та РОП – є досить актуальною в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами вищої освіти, питаннями розбалансованості ринків праці й професійної освіти та впливу протиріччя РОП на управління освітою займаються вітчизняні дослідники, серед яких виділимо Герасіну Л.М., Подольську Є.А., Щудло С.А., Куделю П.О., Грішнову О.А. та російські вчені – Кубіцький С.І., Акінфієва Н.В., Зіятдінова Ф.Г., Міндібекова Л.А., Черемісіна Є.В., Карицька І.М. В роботах вітчизняних учених О.А. Грішнкової, Г.А.Дмитренка, О.А.Кратта та інших висвітлюються окремі проблеми функціонування системи вищої освіти.

Питаннями теоретичного обґрунтування понять «РОП» та «освітня послуга» останніми роками почали активно займатися вчені різних країн, наприклад, Подольська Є.А., Сокурянська Л.Г., Лукашенко М.А.

Значна частина публікацій з даної проблеми методологічно ґрунтується на концепції ринку освітніх послуг, яка є природним наслідком будь-якої ринкової економіки. Стійкість структурного безробіття в Україні все частіше пояснюється неузгодженістю ринків праці та освіти, а вирішення цієї проблеми вбачається в необхідності їхнього узгодження. Але «для українського суспільства, що сьогодні перебуває на стадії невизначеності та формування нових соціальних норм і життєвих стратегій, проблема становлення РОП та його адаптація до умов ринкової економіки є не повністю усвідомленою та вивченою» [5, с. 155].

Теоретична база вивчення взаємодії суб'єктів РОП і РП у рамках соціологічного підходу залишається, здебільшого, вкрай фрагментарною. Дотепер відчувається дефіцит концептуальних обґрунтувань регулювання взаємодії РП і РОП на рівні регіону, а ті, що є, впроваджуються в практику через великі труднощі. Тому вважаємо перспективним соціологічний аналіз ключових характеристик соціальних механізмів регулювання взаємодії суб'єктів регіональних ринків освітніх послуг і праці, дослідження соціальних взаємодій як фактора підвищення соціальної ефективності управління освітою регіону.

Мета дослідження полягає у розкритті особливостей взаємодії суб'єктів регіональних ринків освіти й праці, детермінації й ефективної діяльності основних соціальних інститутів, що беруть участь у даному процесі. Для досягнення мети вирішуються наступні завдання:

- аналіз інституціонального впливу вищої освіти на РП та проблем взаємодії суб'єктів ринків освіти й праці в регіоні;
- розгляд організаційно-технологічних механізмів регулювання взаємодії ринків праці й освітніх послуг у регіоні;
- визначення критеріїв ефективності соціального діалогу між суб'єктами професійної освіти й РП в сучасних умовах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зосередимо увагу на взаємодії РОП з РП. Сфера взаємодії системи вищої освіти й РП визначається як соціальна сфера, в якій: 1) прямо або опосередковано (через інформацію, «сигнали») взаємодіють суб'єкти РОП (абітурієнти, менеджери й викладачі освітніх установ) та суб'єкти РП (співшукачі роботи, роботодавці, посередники), внаслідок чого виробляються певні правила й норми такої взаємодії; 2) студенти й випускники системи професійної освіти виступають суб'єктами РП; 3) координуються обсяги й структура підготовки студентів за конкретними спеціальностями у системі освіти відповідно до обсягу й структури потреб РП в робочій силі.

Ринок професійної освіти повинен забезпечувати РП кваліфікованою, конкурентоспроможною робочою силою. Саме на виході споживача освітніх послуг на РП можна проаналізувати і оцінити діяльність ринку освіти. І РП, й ринок освіти тісно пов'язані між собою, є взаємозалежними інститутами, й на сьогодні гостро стоїть проблема розбалансованості цих двох ринків. Зазначимо, що цей процес об'єктивний, оскільки система освіти завжди інерційна та консервативна, ніж РП. «Ринок праці достатньо гнучкий, схильний до кон'юнктурних коливань, і заклади освіти не встигають вчасно реагувати на ці зміни» [5, с. 157].

Ситуація на українському РП нині далека від стабілізації: система робочих місць регресує в кількісному й якісному відношеннях. Неузгодженість між потребами економіки в кадрах і їх пропозиції з боку сфери освіти продовжує наростати. В науковій літературі відмічається, що дисбаланс системи вищої освіти та РП є досить очікуваним та закономірним явищем, яке перетворюється на проблему,

коли досягає особливо великих розмірів. Тут можливі дві базові ситуації: 1) попит на РП перевищує пропозицію; 2) попит на РП виявляється значно меншим від пропозиції з боку системи освіти. Крім того, зустрічаються змішані форми, коли спостерігається дефіцит одних спеціалістів при надлишку інших [4]. Ми вважаємо, що основна причина неефективності системи професійної освіти – абсолютизація потреб учасників ринку: навчальні заклади переважно орієнтуються на попит на освітні послуги з боку абітурієнтів, а цього недостатньо для ефективного функціонування ринків. На нашу думку, ця ситуація пояснюється, по-перше, тим, що системи освіти вигідніше й простіше на сьогодні орієнтуватися на попит населення, ніж шукати способи з'ясування потреб РП; по-друге, нерозвиненістю тих інститутів РП, які дозволяли б суб'єктам економічної діяльності формувати «запит» на адресу системи освіти, а також створювали б стимули для фінансової участі підприємств у підготовці кадрів в системі професійної освіти.

Скларася парадоксальна ситуація – «професійна освіта стала одним із факторів розбалансованості ринку праці» [3, с. 82], що виявляється в наступному: регрес професійно-кваліфікаційної структури робочих місць у результаті перетворення економіки в сировинну базу інших країн і посилення її торгово-посередницького характеру (перевага професій сфери обслуговування й простих робочих професій); зростаюча незатребуваність інтелектуального потенціалу, внаслідок чого випускники вузів стають головним джерелом безробіття; швидке поширення такої соціальної аномалії, як робота не за фахом.

Незважаючи на відому інерційність і автономність системи вищої освіти й процесів, що відбуваються в ній, РП (і його інституціональне об'єднання) впливає на ці процеси, і такий вплив здійснюється зокрема через моделі поведінки молоді на РОП і на РП. На формування цих моделей поведінки впливають «сигнали» РП про соціальний потенціал робочих місць (оплату тих або інших видів праці, їх престижність, умови праці) і про наявні вакансії, а також «сигнал» РП про визнання вищої освіти як суттєвої переваги при відборі претендентів на заміщення багатьох привабливих вакансій.

Роботодавці висувують завищені професійно-кваліфікаційні вимоги до претендентів на робочі місця, одночасно не маючи достатньої кількості робочих місць із дійсно високим ступенем складності праці. Найчастіше цим роботодавцям не потрібна професійна кваліфікація як така, вони вимагають наявності вузівського диплома незалежно від здобутої спеціальності. У результаті цього населення країни й установи професійної освіти отримують помилкові сигнали про високу потребу на РП фахівців з модною вищою освітою, які мають високо-професійний статус лише формально.

Як відзначалося, деякі автори схильні вважати, що зазначені проблеми можна вирішити за допомогою узгодження РП й РОП, створивши необхідну інфраструктуру. Інші переконані, що концепція ринків праці та освітніх послуг була по-

милковою від самого початку, оскільки підкоряла своїй логіці зміни в професійній освіті й відривала її від функціонування РП. РОП у сфері основної професійної підготовки створює помилкову систему попиту. Він підмінює попит на робочі місця іншим – потребою населення у вузівських дипломах відповідно до сформованої в суспільній свідомості престижності професій і видів зайнятості. За таких умов структура професійної освіти неминуче деформується, а пропозиція на РП суперечить його попиту [3].

Впровадження ринкового механізму регуляції у сферу освіти стало причиною розбалансування всієї системи в країні і привело, з одного боку, до її бурхливого розвитку, а з іншого – до диспропорції певних спеціалістів, які не знаходять адекватного попиту з боку ринків праці. «Попит, як потреба в освіті, ще не усвідомлений у повній мірі з боку держави, окремих регіонів» [1, с. 281]. Це підтверджується тим, що чітко не визначено детермінанти попиту на ті чи інші види освітніх послуг, не існує кореляційного зв'язку між реальними потребами РП і величиною попиту на відповідні «дефіцитні» спеціальності. На сьогодні надмірно високий попит зберігається на економіко-управлінські та юридичні спеціальності, в той же час бракує спеціалістів інженерно-технічного профілю, і така ситуація слабо впливає на динаміку і структуру попиту. Проте регіональна система професійної освіти здатна якісно структурувати ринок регіону, а РП, в свою чергу, стимулювати вдосконалення освітньої системи регіону.

Таким чином, активізація переходу економіки України до ринку в цілому пред'явила нові, більш високі вимоги до сфери освітніх послуг, що викликало необхідність її якісної переорієнтації. Умовами досягнення нової якості є адаптація професійної освіти до потреб територій і регіональних ринків праці, структурна й інституціональна перебудова професійної освіти, усунення диспропорцій у підготовці кадрів. Проте професійна освіта не повинна сліпо прямувати за попитом поточного РП: вона повинна розвиватися за формулою випереджальної потреби [3]. Тому одним з основних завдань системи професійної освіти є прогнозування динаміки українського РП на найближчі п'ять-десять років.

Не підлягає сумніву обмеженість застосування механізмів саморегуляції у сфері освіти та залежність формування пропозиції щодо освітніх послуг від врахування комбінованого впливу попиту всіх споживачів (суспільства, держави, РП, безпосередніх споживачів). Таким чином, прагнучи ефективності на РОП, система освіти має орієнтуватися на таке:

- потреби сучасного рівня розвитку економіки (а у зв'язку із цим забезпечити відповідний рівень знань та вмінь): аби піднятися й розвиватися до сучасного рівня ринку освіти, потрібна робота на замовлення реальної сфери економіки;
- потреби РП в необхідній кількості спеціалістів;
- бажання споживачів [5].

З огляду на це, на перший план виходить практичне забезпечення балансу реалізації докорінних

соціально-економічних інтересів працівників, роботодавців і держави на РП. Завданням підготовки фахівців є надання регіональному РП спеціалістів, які володіють необхідними якостями відповідно до вимог роботодавців. До того ж, необхідно, аби більшість випускників знаходили собі роботу зі спеціальності, тобто товар, який випускає вуз, користувався попитом.

Таким чином, необхідна свого роду оптимізація, приведення у відповідність попиту (кількісних і якісних його характеристик), що виникає з боку потенційних абітурієнтів, і попиту, що існує на РП. На цій основі буде відбуватися й формування пропозиції у вигляді фахівців, що володіють необхідним рівнем якості підготовки в достатній кількості, з одного боку, і формування пропозицій освітніх послуг, скоригованих відповідно до вимог РП, – з іншого.

Як уже підкреслювалось, проведені в Україні соціально-економічні реформи привели до виникнення складної і вкрай суперечливої соціально-економічної ситуації на ринках професійної освіти й праці. Подальше здійснення цих реформ у значній мірі залежить від вирішення проблем, пов'язаних з розвитком партнерських відносин даних ринків. Розвиток партнерських відносин РОП та РП позитивно вплине на реформування освітньої системи.

Основним способом побудови партнерських відносин, механізмом реалізації соціального партнерства в освіті є соціальний діалог як сукупність взаємодій навчальних закладів, суспільних об'єднань роботодавців, профспілок і державних структур з метою розвитку системи професійної освіти, формування гармонійно розвинутої, соціально активної особистості. Така взаємодія має бути представлена у формі колективних переговорів суб'єктів ринків освіти й праці.

Соціальний діалог і партнерські зв'язки сьогодні виступають діючим засобом забезпечення доступності професійної освіти, стають необхідним механізмом удосконалення якості професійної освіти, підвищують ефективність діяльності освітніх установ, сприяють випереджальному розвитку професійної освіти.

Принципами соціального партнерства суб'єктів ринків освіти й праці, що дозволяють зафіксувати результати ефективного соціального діалогу, вважаємо наступні.

1. Полісуб'єктність. Управління системою освіти в умовах глобалізації повинне здійснюватися на основі полісуб'єктності із активним залученням до рішення проблем освіти різних соціальних інститутів, а також перегляду ролі навчальних закладів і тих, що навчаються, в організації процесу. Сучасні підходи до управління системою освіти з позиції її полісуб'єктності забезпечать відкритість системи освіти як державно-громадської системи, перехід до взаємної відповідальності, до розширення участі й посилення ролі всіх суб'єктів освітньої політики у виробленні, прийнятті й реалізації правових та управлінських рішень у системі освіти, а також оптимальне функціонування й розвиток системи вищої освіти.

2. Консенсусність. Консенсусна модель вза-

ємодії інститутів професійної освіти й РП створює можливість консолідації та узгодження інтересів усіх зацікавлених суб'єктів. У підсумку якісна освіта являтиме собою результат консенсусу суб'єктів освітнього процесу відносно сукупності характеристик системи.

3. Інтегрованість. У сфері освіти соціальне партнерство дозволяє оптимально інтегрувати потенціали партнерів, сприяючи підвищенню їх ефективності. Охоплення та інтеграція вимог усіх суб'єктів освітнього процесу щодо освітньої системи дасть можливість забезпечувати її динамізм та розвиток. Завдання освітньої установи (далі – ОУ) полягає в тому, щоб знайти «зону сполучення інтересів» усіх суб'єктів партнерства, створити організаційно-технологічні умови забезпечення принципів соціального партнерства, реалізуючи інтегративний потенціал.

Принципи соціального діалогу ми розглядаємо як умову функціонування інституту партнерських відносин системи професійної освіти, а ефективність соціального партнерства освітніх установ із суб'єктами й інститутами РП, державними й місцевими органами влади, громадськими організаціями – як результативність узгодження їх інтересів та задоволення потреб усіх прямих і непрямих учасників освітнього процесу, як оптимальний ступінь реалізації договірних зобов'язань щодо підготовки висококваліфікованих спеціалістів, конкурентоспроможних та мобільних на РП.

Для визначення ефективності інтегративних взаємодій вищої освітньої установи й соціальних партнерів необхідно встановити критерії та показники, за якими здійснюється оцінка.

За результатами дослідження, критеріями ефективності соціального діалогу ОУ й партнерів пропонуємо визначити задоволені потреби соціальних партнерів:

1. Потреби ОУ в розвитку й конкурентоспроможності на РОП. Ефективність соціального діалогу для ОУ криється в оновленій якості освітніх програм, корекції їх змісту, впровадженні інноваційних освітніх програм, застосуванні інноваційних соціальних технологій в управлінні освітою та розвитку державно-громадської складової в управлінні освітою. Показники: швидка адаптація установи професійної освіти до змін на РП через постійний доступ до інформації щодо РП. Це дозволяє уточнювати структуру професій та обсяги підготовки кадрів, враховувати вимоги роботодавців стосовно змісту підготовки фахівців шляхом спільної розробки навчальних планів і програм.

2. Потреби виробництва (роботодавців), інших організацій у зростанні кадрового потенціалу, в підготовці конкурентоздатних фахівців, які володіють достатнім рівнем соціально-професійної компетентності, що був сформований у процесі навчання у вузі, постійно й цілеспрямовано знаходять нові внутрішні ресурси (за рахунок самоосвіти, підвищення кваліфікації, освоєння нових засобів і способів професійної діяльності), які дозволяють підтримувати рівень соціально-професійної компетентності, необхідний для самоактуалізації й забезпечення прибутку організації-роботодавцеві.

Показники – зростання кількості випускників, що підготовлені на замовлення роботодавців, підвищення відсотка працевлаштування випускників і позитивна динаміка їхнього кар'єрного росту, суттєво розширені можливості та скорочені терміни працевлаштування випускників; індекс задоволеності роботодавця рівнем підготовки.

3. Освітні потреби особистості та її сім'ї: сформованість у випускників ключових компетенцій («соціально-професійна компетентність») та здатності до ефективної роботи за спеціальністю, позитивне мотиваційно-ціннісне ставлення до професії, готовність до постійного професійного зростання, підвищення професійної і соціальної мобільності, компетентності та конкурентоспроможності.

Показники: задоволеність випускників вибором професії, успішна соціально-професійна адаптація, соціалізація та самовизначення, зниження рівня професійних утруднень, можливість активно включитися до професійної діяльності завдяки кваліфікації, яка затребувана на РП.

4. Потреби суспільства в забезпеченні зайнятості й розвитку РП. Показники: підвищення відсотка працевлаштування випускників, забезпечення регіонального РП необхідним об'ємом спеціалістів певних профілів та кваліфікацій з урахуванням основних тенденцій стратегічного розвитку економіки.

Головний критерій ефективності соціального партнерства в сфері професійної освіти – затребуваність випускників на РП. У цілому, ефективність соціального діалогу і партнерських зв'язків, на нашу думку, визначається балансом попиту та пропозиції на РП. Отже, дисбаланс вказує на низький рівень партнерських відносин суб'єктів ринків освіти й праці.

Нарешті варто відзначити, що формування системи соціального партнерства на регіональному рівні може мати такі результати: соціальні – підвищення та оновлення якості регіональної системи освіти, підвищення її соціальної ефективності, профілактика зростання соціальної напруги у галузі;

економічні – забезпечення РП необхідними кадрами спеціалістів, які затребувані реальним сектором регіональної економіки, підвищення економічної ефективності освіти; політичні – реалізація державної політики у галузі професійної освіти та підготовки кадрів в регіоні, зниження соціального безробіття та напруги у регіоні, розвиток громадських начал у управлінні освітою.

Висновки. Процес взаємодії РП й РОП об'єктивно обумовлений, більше того, в українському суспільстві, що трансформується, він буде постійно інтенсифікуватися незалежно від позиції різних суб'єктів соціального управління.

Сучасна система професійної освіти, як і вся система української освіти в цілому, перебуває в стані значного відриву від РП в силу своєї соціальної замкнутості й обмеженості взаємодії із соціальними партнерами, що проявляється у невідповідності структури підготовки кадрів потребам РП. Подолання соціальної замкнутості освітньої системи лежить на шляху побудови відкритого освітнього простору.

Рівень соціальної взаємодії, безумовно, впливає на якість підготовки випускників і рівень освітнього процесу, його відповідність вимогам і запитам споживачів освітніх послуг. Принципами ефективного соціального діалогу суб'єктів ринків освіти й праці вважаємо полісуб'єктність, консенсусність та інтегрованість, а критеріями ефективності визначаємо задоволені потреби соціальних партнерів. Посилення партнерських зв'язків з роботодавцями, залучення їх до формування змісту вищої освіти, формування цілісної, відкритої, гнучкої системи професійної освіти, орієнтованої на соціально-економічний розвиток країни, дозволить оптимізувати освітню галузь регіону.

Перспективою дослідження вважаємо розробку оптимальної моделі діалогової взаємодії соціальних партнерів освіти на ринку праці, що враховує специфіку розвитку регіонів країни та розробку соціально-управлінських механізмів оптимізації соціального партнерства в сфері освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Война Г.Г. Державне регулювання ринку освітніх послуг / Г.Г. Война // Науковий вісник Академії муніципального управління. Сер. Управління. – 2011. – № 3. – С. 279-286.
2. Горобець Д.В. Маркетинг освітніх послуг як механізм управління вищими навчальними закладами / Д.В. Горобець // Освіта Донбасу. – 2011. – № 2 (145). – С. 22-27.
3. Кочетов А.Н. Профессиональное образование и рынок труда: проблемы взаимодействия / А.Н. Кочетов // Социс. – 2011. – № 5. – С. 82-86.
4. Тимошин А.В. Социально-экономические аспекты взаимодействия рынка образовательных услуг и рынка труда : автореф. дисс. ... канд. социол. наук: спец. 22.00.03 / Алексей Викторович Тимошин. – Саратов, 2008. – 21 с.
5. Уколова А.А. Диспропорції розвитку ринку освітніх послуг в Україні: причини та наслідки / А.А. Уколова // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2010. – № 891. – С. 155-159.